

Anmälan mot Kriminalvården, placeringsenheten, om handläggningen av ett ärende om inställelse i anstalt

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 9 september 2009, klagade AA på placeringsenhetens handläggning av hans ärende om inställelse i anstalt för verkställighet av ett fängelsestraff. Han anförde därvid i huvudsak följande. Den 8 september 2009 fick han ett föreläggande att inställa sig i anstalt den 13 augusti 2009. När han ringde till placeringsenheten fick han veta att han var efterlyst av polis sedan den 31 augusti 2009. När han frågade efter sin rätt att inom tre veckor efter att han fått del av beslutet överklaga detsamma fick han till svar att han skulle inställa sig senast den 14 september 2009. Han berövades även rätten att inkomma med en nådeansökan.

Utredning

Från placeringsenheten inhämtades bl.a. följande. Den 31 augusti 2009 begärdes AA förpassad med motiveringen att han hade tagit del av inställelsebeslutet och att inställelsedatumet var passerat.

Ett utdrag ur placeringsenhetens diarium begärdes in och granskades. Kriminalvården anmodades därefter att yttra sig över vad AA framfört.

I remissvaret anförde Kriminalvårdens huvudkontor, genom generaldirektörens ställföreträdare BB, följande.

Anmälan

AA har i anmälan framfört klagomål beträffande hur Kriminalvårdens placeringsenhet handlagt hans ärende om inställelse i anstalt för verkställighet av fängelsestraff.

Sakförhållanden m.m.

Kriminalvården har remitterat ärendet till placeringsenheten som lämnat följande uppgifter.

AA dömdes av Linköpings tingsrätt till ett fängelsestraff den 20 februari 2009 och domen vann laga kraft den 13 mars 2009. Placeringsenheten beslutade den 23 juni 2009 att AA skulle placeras i anstalten Västervik Norra med inställelsedatum den 13 augusti 2009. Brevet skickades rekommenderat till den adress som fanns

angiven i Statens personadressregister (SPAR), dvs. folkbokföringsadressen. Brevet kom i retur den 28 juli 2009. Liggtiden på posten var till den 14 juli 2009. Handläggaren som expedierat beslutet hade vid detta tillfälle semester varför brevet blev liggande till den 10 augusti 2009 då en ny handläggare tog vid och på nytt expedierade inställelsebeslutet till den adress som fanns angiven i Kriminalvårdens klientadministrativa system (KLAS). Liggtiden på posten sattes till den 19 augusti 2009. Då det var samma beslut som skickades ut på nytt var inställelsedatumet detsamma, dvs. den 13 augusti 2009. Detta beslut hämtades ut av AA den 8 september 2009.

Placeringsenheten begärde den 31 augusti 2009 AA förpassad då han inte inställt sig i anstalt den 13 augusti 2009 i enlighet med föreläggandet. När datum för inställelse passerat, i detta fall den 13 augusti 2009, kommer klienten automatiskt upp på en lista i KLAS som heter "aktuell för förpassning". Förpassningen återkallades den 9 september 2009.

Den 11 september 2009 inkom AA till placeringsenheten med en begäran om omprövning av inställelsebeslutet. Han begärde att få inställelse i annan anstalt och ville också få tiden för inställelse senarelagd eftersom datumet för inställelse enligt beslutet passerat. Placeringsenheten beslutade vid omprövning den 14 september 2009 att inte ändra det tidigare meddelade beslutet angående val av anstalt. Detta brev expedierades till AA samma dag och i brevet bifogades även en rättelse avseende beslutet från den 23 juni 2009 gällande tid för inställelse. Dag för inställelse beslutades istället till den 30 september 2009. AA delgavs dessa två beslut den 15 september 2009. Han inställde sig vid anstalten Västervik Norra den 14 oktober 2009.

Författningsbestämmelser

Av 10 § första stycket lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. (StidL) framgår att om den som skall undergå fängelse icke är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt när domen enligt 2 § första stycket får verkställas, skall Kriminalvården förelägga honom att senast viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt, där domen skall verkställas. Av andra stycket följer att om den dömda inte efterkommer eller inte kan nås av föreläggande enligt första stycket eller om fara föreligger för detta, skall polismyndigheten i den ort där han vistas på begäran av Kriminalvården låta förpassa honom till anstalten.

Av 13 § StidL framgår bl.a. att om den som har dömts till fängelse visar att en ansökan om att han av nåd skall befrias från straffet eller få detta utbytt mot böter, villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till särskild vård har getts in till regeringen sist den dag då han enligt 10 § första stycket senast skulle ha inställt sig vid kriminalvårdsanstalt, skall verkställigheten anstå i avvaktan på regeringens beslut med anledning av ansökningen.

Kriminalvårdens bedömning

Av utredningen framgår att placeringsenheten initialt skickat beslutet om inställelse i anstalt till AA:s folkbokföringsadress och att brevet sedan kommit i retur. Förutsatt att det saknas möjlighet att nå den dömda på annat sätt ser Kriminalvården i och för sig inte något hinder mot att begära denne förpassad i enlighet med 10 § andra stycket StidL. I aktuellt fall fanns emellertid en alternativ adress i KLAS, till vilken inställelsebeslutet på nytt skickades. Då beslutet skickades till den alternativa adressen endast tre dagar innan det ursprungliga inställelsedatumet inföll borde placeringsenheten rimligen ha flyttat fram datumet för inställelse. Därigenom hade också tidpunkten för när begäran om förpassning ska göras skjutits upp. AA anför att han på grund av placeringsenhetens handläggning fråntagits möjligheten att överklaga beslutet om inställelse samt rätten att ansöka om nåd. Av handlingarna i ärendet framgår emellertid att placeringsenheten den 14 september 2009 beslutade att flytta fram inställelsedatumet till den 30 september 2009. Därmed har AA haft möjlighet att både överklaga beslutet och ge in ansökan om nåd.

AA gavs tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Bedömning

Rättslig reglering

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för vissa av de bestämmelser som aktualiseras i ärendet. För egen del finner jag skäl att tillägga följande.

Enligt 26 § förvaltningslagen (1986:223) får ett beslut som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, rättas av den myndighet som har meddelat beslutet. Innan rättelse sker ska myndigheten ge den som är part tillfälle att yttra sig, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild och åtgärden inte är obehövlig.

Enligt 27 § förvaltningslagen ska en myndighet som finner att ett beslut, som den har meddelat som första instans, är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Möjlighet att begära omprövning eller ansöka om nåd

Kriminalvården har tillbakavisat AA:s påstående att han på grund av placeringsenhetens handläggning fråntagits möjligheten att överklaga beslutet om inställelse samt rätten att ansöka om nåd. Kriminalvården har i sitt yttrande anfört att datumet för AA:s inställelse den 14 september 2009 flyttades fram till den 30 september 2009 och att AA därmed fick möjlighet både att överklaga beslutet och att ge in ansökan om nåd. Kriminalvården har inte bemött AA:s påstående om att han vid telefonkontakt med placeringsenheten fick beskedet att han skulle inställa sig senast den 14 september 2009.

Det som har framkommit i ärendet visar att det är olyckligt om en dömd person får del av ett inställelsebeslut först efter det att inställelsedatumet har passerats. Enligt min mening bör Kriminalvården i möjligaste mån undvika att så sker. Det framstår därför som olämpligt att vid utskickande av ett föreläggande om inställelse i anstalt ange ett liggetidsdatum hos posten som infaller efter det angivna inställelsedatumet. Jag delar Kriminalvårdens uppfattning att placeringsenheten borde ha flyttat fram datumet för AA:s inställelse när föreläggandet skickades ut på nytt till den alternativa adressen.

Rättelse av beslut

Av utredningen framgår att placeringsenheten flyttat fram datumet för AA:s inställelse genom att vidta en rättelse. För egen del har jag svårt att se att det kan finnas lagliga förutsättningar att rätta ett inställelsedatum i ett fall som det aktuella. Att datumet för AA:s inställelse skulle flyttas fram berodde knappast på ett skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende. Enligt min mening måste placeringsenhetens ändring av inställelsedatumet i ett fall som det aktuella göras genom en omprövning av beslutet i enlighet med bestämmelserna i 27 § förvaltningslagen.

Förpassning

Som Kriminalvården framhållit följer av 10 § andra stycket lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. att, om den dömd inte efterkommer eller inte kan nås av föreläggande enligt första stycket eller om fara föreligger för detta, polis-

myndigheten i den ort där han vistas på begäran av Kriminalvården ska låta förpassa honom till anstalten. Av utredningen framgår att Kriminalvården begärt AA förpassad på den grunden att han inte efterkommit föreläggandet om inställelse i anstalt. Att begära någon förpassad på den grunden att han inte efterkommit ett föreläggande om inställelse i anstalt bör, enligt min mening, endast komma ifråga om det kan konstateras att den dömden i och för sig nåtts av föreläggandet men ändå inte inställt sig i anstalten. Så var inte fallet här.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det ovan sagda.